

ISTORIJSKI PRISTUP PROUČAVANJA ŽIVOTA I DELA SANITETSKOG REZERVNOG MAJORA DR ĐORĐA MIHAILOVIĆA

Zvezdan Savić¹, Slavica Popović-Filipović²

Dr Đorđe Mihailović (1892-1974) rodio se u 19, ali se njegov život odvijao u 20. veku. U rodnom Nišu završio je osnovnu školu i gimnaziju, a 1907. upisao studije medicine u Beču. Uoči Prvog balkanskog rata prekinuo je studiranje i prijavio se u dobrovoljce. Bio je raspoređen u Moravsku stalnu vojnu bolnicu Niš. U Prvom svetskom ratu bio je lekarski pomoćnik u istoj bolnici, pod upravom dr Vladimira Stanojevića. U sastavu ove bolnice učestvovao je u povlačenju i iskrcao se na Krf. Odlukom srpskog sanitetaa, Đorđe Mihailović je raspoređen da prati srpske vojnike na oporavak u Tunis. U bolnicama za srpske vojnike, pod francuskim rukovodstvom, radili su srpski lekari i medicinari. Đorđe Mihailović će u Tunisu provesti skoro tri godine. Posle rata, u Beču je završio medicinu, specijalizirao pedijatriju i anesteziologiju. Po povratku u Niš bio je lekar Moravske banovine, „Sokolskog društva NIŠ“ kao i u Blacu nakon II svetskog rata. Nosilac više odlikovanja, ostao je upamćen kao veliki narodni lekar i ktitor niškog zdravstva. *Acta Medica Medianae 2014;53(2):57-62.*

Ključne reči: lekar, ktitor, život, delo, humanista, doprinos

Univerzitet u Nišu, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Niš, Srbija¹
Istraživač istorije medicine, Beograd, Srbija²

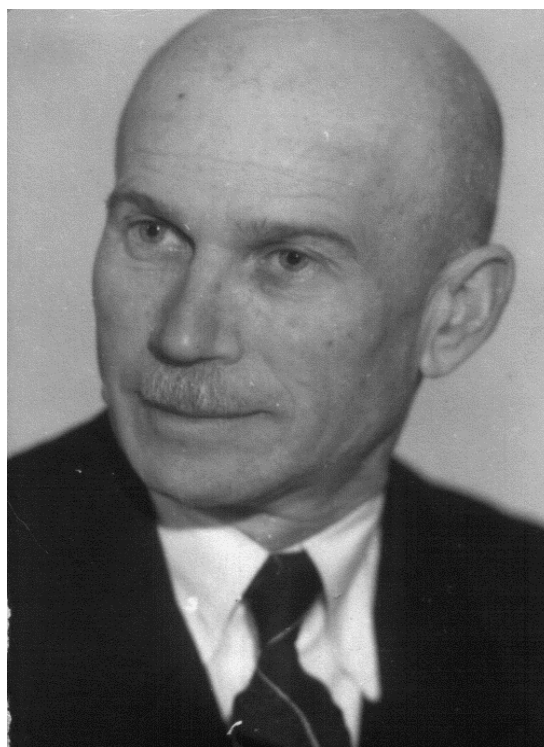
Contact: Zvezdan Savić
Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Niš, Srbija
E-mail: zvezdansavic@yahoo.com

autora bila je da pokaže i rekonstruiše važne istorijske događaje u životu dr Đorđa Mihailovića i istakne njegovu ulogu u oslobodilačkim ratovima i razvoju niškog zdravstva između dva svetska rata. Istorijskom i komparativnom analizom sadržaja izvorne istorijske građe autori su formirali kompoziciju ovog teksta.

Uvod

Pisati o značaju i doprinosu profesionalnog i humanog rada dr Đorđa Mihailovića predstavlja veliki izazov zbog činjenice da je dr Đorđe Mihailović bio lekar velike popularnosti u narodu, dobrovoljac u dva oslobodilačka rata, čovek koji je promovisao sokolski pokret i zdrav život i imao bogatu lekarsku karijeru. Period od 43 godine profesionalnog rada predstavlja svakako period stručnog sazrevanja i hiljade izlečenih bolesnika. To je ujedno i potvrda i razlog da se sačuva sećanje na dr Đorđa Mihailovića, jer njegov rad ima i širi i veći značaj za razvoj niškog zdravstva, civilnog i vojnog. Njegova porodica dala je četiri generacije lekara. Ovo je prilika da se o humanom i stručnom radu dr Đorđa Mihailovića iznesu pojedine činjenice sa kojima većina čitalaca nije bila upoznata do sada.

Kao nesvršeni lekar, sa puno ozbiljnosti i sa zadovoljstvom, prihvatao je rad u vojnim bolnicama, bez obzira na mesto i okolnosti u kojima je trebalo raditi. Bili su to svakako teški i zahtevni uslovi za rad. Menjao je gradove i države, ali ga to nije omelo da pruži svoj maksimum u humanom radu. Ovaj istorijski prikaz proučavanju lika i dela dr Đorđa Mihailovića treba da prikaže i bliže osvetli sistematizovana istorijska saznanja o ovom vojnom, civilnom i sokolskom lekaru. Namera

Slika 1. Dr Đorđe Mihailović 1934. godine

Ktitor niškog zdravstva – vojni, civilni i sokolski lekar

Biografija

Đorđe N. Mihailović rođen je 3. maja 1892. godine u trgovačkoj porodici u Nišu (istočne pravoslavne vere i Jugoslovenske narodnosti). Preminuo je decembra meseca 1974. godine u Nišu i među prvima sahranjen na niškom Novom groblju. Pored njega počiva supruga Marija (1906–1972) i sin dr Dragoslav Mihailović (1924–1988). Godine 1937. porodica se preselila u novu dvospratnu kuću u Drvarskoj ulici u Nišu. Na spratu kuće bila je ordinacija, čekaonica i lična biblioteka. Dr Đorđe je voleo da čita, svirao je klavir i violinu, koju je kasnije poklonio Sokolskom društvu Niš. Sve što je bilo bolesno lečio je tada dr Đorđe, a teže slučajeve slao je u Moravsku stalnu vojnu bolnicu, koja je među prvim bolnicama u Srbiji imala Odeljenje hirurģije. Osnivač hirurģije u Moravskoj stalnoj vojnoj bolnici i Okružnoj bolnici bio je dr Mihailo V. Petrović (1863–1934), kasnije sanitetski brigadni đeneral (1), lekar i hirurģ, koji će posvetiti Nišu skoro četvrt veka.

Đorđe Mihailović je na preporuku svog oca Nikole Mihailovića, poznatog niškog trgovca, posle završene osnovne škole i gimnazije u Nišu, otišao u Beč da studira medicinu. U to vreme (1907) Srbija nije imala medicinski fakultet, pa je veliki broj srpskih studenata studirao u Beču, Parizu, Pešti i drugim evropskim univerzitetkim centrima. Đorđe je studirao o trošku porodice, dok su drugi bili državni pitomci. Njegove studije u Beču prekinuo je početak Prvog balkanskog rata 1912. godine. Tada se vraća u Srbiju i prijavljuje u dobrovoljce, jer je srpski vojni sanitet pozivao lekare i medicinare da popune upražnjena mesta. Dobio je raspored lekarskog pomoćnika u Moravskoj stalnoj vojnoj bolnici u Nišu. Govorio je nemački, francuski, kasnije je naučio i ruski jezik. Nije bio osuđivan.

Vojni i civilni lekar

Zalaganjem dr Vladana Đorđevića (1844–1930) januara meseca 1878. godine u Nišu osnovana je Vojna bolnica, kao jedna od prvih bolnica na jugu Srbije, tek oslobođene od viševjekovnog osmanlijskog ropstva (2). Tokom svog postojanja često je menjala nazive: Stalna vojna bolnica, Moravska vojna bolnica, Moravska stalna vojna bolnica. Uprkos brojnim krizama i ratovima u periodu do 1918. godine ova bolnica u Nišu, kao centralna vojnosanitetska ustanova juga i istoka zemlje, imala je poseban značaj u stručnom radu i posebno je napredovala u hirurģiji i epidemiologiji (3). Na čelu bolnice u Nišu u teškim i odlučujućim trenucima ratova za oslobođenje i ujedinjenje srpskog naroda od 1912. do 1918. godine nalazili su se dr Vladimir S. Stanojević i dr Mihailo V. Petrović, lekari velikog znanja i sjajnih karijera. Moravska stalna

bolnica u Nišu bila je ustanova u kojoj su prvo primenjivane novine u medicini, farmaciji i stomatologiji.¹ Dvojica njenih upravnika iz vremena ratova, 1912–1918. godina, postali su sanitetski brigadni đenerali, tada najviši čin. Poseban doprinos oko osnivanja i rada bolnice dao je dr Vladan Đorđević (1844–1930), lekar (prvi hirurģ u Srbiji), književnik, političar, istoričar, diplomata i član Srpske kraljevske akademije (1888–1892). Moravska stalna vojna bolnica bila je u vreme Balkanskog rata (1912) centralna pozadinska bolnica. Godine 1915. u njoj je radilo ukupno 1.064 zaposlenih u svojstvu lekara, lekarskih pomoćnika, bolničara, pomoćnog osoblja – vojnika, dobrovoljaca i medicinskih sestara (4).

Đorđe Mihailović je 14. oktobra 1912. upućen na služenje vojnog (đačkog) roka u Moravsku bolničku četvu (5). Dugogodišnja praksa bolnice bila je obrazovanje civilnih lekara za potrebe vojne prakse u trajanju od osam sedmica i imali su mogućnost dobijanja vojnih činova.² Svaki lekar je dobijao po sto pacijenata, a po deset bolničara angažovano da radi na jednom odeljenju. U vreme balkanskih ratova, slavu Moravske vojne bolnice poneće velika imena srpskog saniteta. Tako će Đorđe Mihailović imati za učitelje dr Vojislava Stojanovića, dr Mihajla Mitrovića, dr Mihaila Petrovića, dr Savu Popovića, dr Dragutina Petkovića i dr Ristu Žerajića.

U Prvom svetskom ratu medicinar Đorđe Mihailović se među prvim medicinarima dobrovoljno prijavljuje da pomogne u lečenju i negovanju ranjenika. Velika epidemija pegavog tifusa, koja je izbila u Valjevu krajem 1914. godine, brzo se proširila na ostale delove zemlje. Moravska stalna vojna bolnica u Nišu, pod upravom dr Vlade Stanojevića (1886–1978), postaje najveća epidemijska bolnica, koja u jednom periodu prima čak i sedam hiljada bolesnika. Medicinar Đorđe Mihailović je ponovo u ekipi spasioca, jedan od brojnih humanista, koji u besmislu pokušava da nađe smisao i dalji opstanak. U Moravskoj stalnoj bolnici bilo je oko jedanaest medicinara, među njima i kasnije poznati srpski lekari dr Miloš Đorić, dr Aleksandar Đorđević i dr Luka Smiljanić.

Bolnica je krajem 1915. godine bila iseljena iz Niša. U povlačenju preko Crne Gore i Albanije, osoblje bolnice je sa ranjenicima i bolesnicima prešlo hiljadu kilometara po planinskim vrletima usred zime. U vreme velikih stradanja, bolničko osoblje je, pod rukovodstvom dr Vladimira Stanojevića, uspelo da spase veliki broj ranjenika i bolesnika. Bolnica se u sastavu srpskog vojnog saniteta održala kao formacija, pa tako i formirala privremenu bolnicu u Skadru i Đakovici. U istoriji srpske medicine, Niš je zauzeo značajno mesto osnivanjem prvog Pasterovog zavoda,

¹ Bolnica je formirana ujedinjavanjem dve postojeće gradske bolnice: male gradske vojne bolnice „Islahane“ i Vojne bolnice kod Čele kule

² Mogli su da napreduju do čina pukovnika, a apotekari do čina majora

Slika 2.

Slika 3.

Slika 4.

Slika 2. Medicinar Đorđe (sedi) u Sidi Abdalahu 1917. godine.

Slika 3. U sredini medicinar Đorđe Mihailović u Sidi Abdalahu 1917. godine

Slika 4. U uniformi rezervnog majora vojske Kraljevine Jugoslavije 1941. godine.

formiranjem prvog sanitetskog voza, ali i poletanjem prvog aviona u sanitetske svrhe. „U svetskoj literaturi nije dovoljno zapaženo da je upravo u krug vojne bolnice u Nišu 1915. godine sleteo prvi francuski dvokrilni avion koji je transportovao teškog ranjenika iz Beograda do Niša“ (4-6).

Zima 1915–1916. je donela srpskom narodu veliko povlačenje, kao nezapamćeni egzodus u istoriji čovečanstva. Sa srpskom vojskom povlačila se srpska vlada, diplomatija, srpska inteligencija, srpski narod, srpski regruti. Jedan deo srpskih oficira i vojnika povlačio se preko Kraljeva, Kosovske Mitrovice, Prištine, Prizrena, Debra, Ohrida, Elbasana, Tirane, Drača, Fijerija do Valone i Krfa. Osoblje niške Vojne bolnice, među njima i medicinar Đorđe Mihailović, na čelu sa dr Vladimirom Stanojevićem, povlačio se preko Beloljina, Kuršumlje, Prizrena, Đakovice, Peći, Andrijevice, Podgorice, a dolaskom u Skadar, organizovana je privremena bolnica i velika vojna kuhinja. Od Skadra se marširalo ka Draču. Iskrcavanjem na Krf, formirane su prve poljske bolnice, koje su prihvatile lečenje i oporavak srpskih vojnika.

U mestu Donji Ipsos na Krfu (1916) bila je postavljena prva poljska bolnica formirana od Moravske stalne vojne bolnice iz Niša (3). Ostrva Krf, Lazaret i Vido postala su nova utočišta Moravske stalne vojne bolnice. Odlazak na Solunski front usledio je nakon reorganizacije srpske vojske i srpskog vojnog saniteta. Moravska stalna vojna bolnica prešla je na Solunski front, radila u mestu Sedesu izvesno vreme, pre nego što su usledile nove reforme saniteta.

U periodu decembar 1915 – januar 1916. godine na obale Severne Afrike sa obala Albanije, Krfa i iz Soluna bilo je prebačeno ukupno 13 944 srpskih vojnika. U lekarskoj ekipi koja je pratila ranjenike i bolesnike bio je medicinar Đorđe Mihailović. Po iskrcavanju, raspoređen je da radi

u bolnicama nedaleko od Bizerte, koje je francuski sanitet organizovao za srpske vojnike.

Autor Luka Nikolić navodi da su srpski vojnici nakon iskrcavanja bili smešteni pod malim šatorom, potom prebačeni u veće šatore, dok nisu napravljene drvene barake i opremljeni zidani paviljoni za rekovalescente. Ranjeni i iznemogli srpski vojnici pristizali su sve do 1918. godine, a samo u bolnici u Sidi Abdalahu prošlo je do 1919. godine oko 10.000 vojnika. O tog broja je 2/3 lečeno, a 1/3 bila je radi obuke i upućivanja ponovo na front. U severno-afričkim bolnicama, u ovom periodu, lečeno je ukupno 41135 srpskih vojnika. Lečenje i oporavak srpskih vojnika u tuniskim bolnicama preuzeo je francuski sanitet, uz veliku pomoć srpskih lekara i medicinara. Zahvaljujući posebnom lečenju, velikom negovanju i humanosti bolničkog osoblja, na hiljade srpskih vojnika spaseno je sigurne smrti. U periodu od 1916. do 1918. medicinar Đorđe radio je u bolnicama u Sidi Abdalahu i Ferivelu, nedaleko od Bizerte. Đorđe Mihailović je bio deo ekipe medicinara koji su obavljali lekarske poslove, ali imali i obaveze organizacije bolnice i snabdevanja lekova. Ekipu medicinara, pored Đorđa Mihailovića, činili su: Dragomir Aćimović, Bogoljub Kurandić, Milutin Đorić, Stanimir Rakovac, Radoslav Gavrilović, Đorđe Tanović, Jakov Fotić, Jovan Janković i Andrija Andrijević. U Tunisu je srpski sanitet bio u sastavu: načelnik dr Petar Nikolić, pukovnik, dr Mihailo Radović, major, dr Boško Konjević, dr Milorad Velimirović, dr Moša Munk, dr Tihomir Simić, dr Evsej Kozinski, dr Nikola Nastić, dr Milovan Bašović, dr Aleksandar Džiritis, dr Petar Zec (lekar zarobljenik), dr Čedo Arnautović, dr Čalović, dr Dušan Borić (srpski dobrovoljac), dr Mihailo Đoković (3).

Srpski vojni sanitet u Tunisu imao je veliku pomoć francuskog saniteta i Srpskog potpornog fonda, osnovanog 1914. u Londonu. U cilju bržeg psiho-fizičkog oporavka srpskih vojnika, organi-

zovani su tečajji za opismenjavanje, radionice za obučavanje u raznim zanatima. Srpska vojska u Tunisu imala je svoj oficirski dom, crkvu, školu, pozorište, hor, štampariju i sportska društva. Štamparija je za potrebe srpskih vojnika objavljivala list "Napred", a knjige proze i poezije štampane su isključivo ćirilicom (6).

Posle završetka Prvog svetskog rata, marta meseca 1918. godine, dr Đorđe je privremeno razrešen vojne dužnosti, kako bi završio studije medicine u Beču. Za vreme rata nije bio ranjavan (5). Po završenim studijama medicine, Đorđe Mihailović je stekao diplomu lekara celokupnog lekarstva. U Beču je specijalizirao pedijatriju i anesteziologiju. Diplomac Đorđe Mihailović vratio se u rodni Niš kao lekar specijalista i ubrzo izabran za sreskog lekara Moravske banovine. Dužnosti sreskog lekara nisu bile samo lečenje i redovna poseta bolesnika, već i širenje zdravstvenog prosvetavanja. Očigledno, misija čuvara narodnog zdravlja postala je sudbina dr Đorđa Mihailovića.

Dr Đorđe Mihailović, rezervni sanitetski oficir u sastavu vojnog saniteta Kraljevine Jugoslavije, unapređen je više puta. Čin rezervnog sanitetskog poručnika dobio je 7.10.1928. godine (A.Đ.br.27643). Vojna legitimacija bila mu je izdata u Prokupačkom vojnom okrugu 10. 04.1929. godine (PIVO br. 1345). Čin kapetana II klase dobio je iste godine 1928. (A.Đ. br.27644), a čin kapetana I klase 6. 09.1934. godine (A.Đ. br.19634). Iste godine, 9.12.1934, položio je zakletvu Kralju Petru II kao rezervni sanitetski kapetan u komandi I Kopaoničkog puka. Zakletvu je lično ispisao i potpisao svojom rukom. U čin majora bio je unapređen 6. 09.1938. godine (A.Đ.br.27335). Godine 1940. obavljao je posao upravnika „Bolničke podoficirske škole“. U periodu od 15.11. 1940. do 23. 11.1940. godine, bio je na vojnoj vežbi u „Bolničkoj podoficirskoj školi“. Za vreme vežbe nije bolovao, nije odsustvovao i nije bio kažnjavan. Autori su u kartonu ličnih i službenih podataka oficira Kraljevine Jugoslavije pronašli i lični opis dr Đorđa Mihailovića: stas-osrednji, lice-okruglo, kosaplava, nos-pravilan, brkovi-šišani, usta-mala, brada-obrijana i osobni znaci-nema ih (5).

Tradiciona lekara u porodici Mihailović

Godine 1923. dr Đorđe Mihailović se ženi lepom Marijom, poreklom iz poznate beogradske porodice, majka Dara i otac trgovac Žika Stojković, ključar grada Beograda. U braku Marije i Đorđa rodila su se tri sina: Dragoslav (20. 02. 1924), Zoran (30. 04.1926) i Božidar (31.12. 1928 - 20.10.1931.) (5). Školske 1926/27. godine dr Đoka je radio i kao školski lekar u Gimnaziji „Kralj Milan I“ u Nišu. Dr Đorđe i njegova supruga Marija sagradili su česmu u selu Rautovu, nakon smrti trogodišnjeg sina Božidara. Spomen česma u Rautovu, iznad Niške Banje, još uvek teče da napoji retke putnike na raskrsnici seoskih puteva. Rautovo, nekada veliko selo sa osnovnom školom, sada je skoro opustelo. Kao članica Kola srpskih sestara, supruga Marija se angažuje u raznim akcijama dobročinstva u Nišu. Dr Đorđe Mihailović je na dužnosti sreskog

sanitetskog referenta postavljen 1926. i za banjskog lekara u Niškoj Banji. Godine 1930. Niška Banja je dobila struju, tramvaj i tramvajsku prugu dužine 13 kilometara, koja je povezivala sa Nišem. Kralj Aleksandar Karađorđević je posetio Nišku Banju, a mnoge visoke državne ličnosti dolazile su da se odmaraju u banjskim vilama.

Porodica Mihailović ima četiri generacije lekara. Od dr Đorđa Mihailovića, profesija lekara prenosi se na sinove dr Dragoslava Mihailovića i dr Zorana Mihailovića, potom na unuke dr Mirjanu Medan Mihailović i dr Đorđa Mihailovića mlađeg, koji je nasledio i dedino ime. Četvrta generacija lekara, praukun Zoran Mihailović, sin dr Đorđa Mihailovića mlađeg, takođe je završio medicinu. Naime, u porodici Mihailović su se tradicionalno nasledivala samo dva imena Đorđe i Zoran, pa se zato ona ponavljaju u svakoj generaciji. Dr Zoran Đorđa Mihailović je bio prvi niški lekar specijalista ortopedije, sa zvanjem lekara sportske medicine, koje mu je dodeljeno na Balkanskom kongresu sportske medicine u Atini. Bio je vredan i priznat sportski radnik u gradu. Njegov sin dr Đorđe Z. Mihailović, takođe lekar ortoped, bavio se sportom, skijanjem i predstavljao Niš na klubskim i državnim takmičenjima. Jedno vreme bio je i sportski lekar u RK „Železničar“ iz Niša. Sin dr Đorđa Mihailovića mlađeg, Zoran Đ. Mihailović, bio je takođe uspešan sportista. Kao teniser TK „Radnički“ iz Niša, osvajao je državna prvenstva u juniorskoj i seniorskoj kategoriji. Izabran je za sportistu grada Niša u juniorskoj konkurenciji 1997. godine. Milan Mihailović, drugi sin dr Đorđa Mihailovića, takođe je bio vrhunski sportista u TK „Radnički“ Niš. Kao kapiten ekipe osvojio je četvrto ekipno mesto na Kupu evropskih šampiona u Barseloni 1999. godine (7).

Sokolski lekar

Sokolstvo se često tretiralo kao opštenarodni i nacionalni slovenski pokret. U skladu sa tim, ono je sebi postavilo za zadatak da razvija i unapređuje sve telesne, umne i moralne sile i sposobnosti svakog pojedinca, ali i kolektiva, do potpune savršenosti. Sokolstvo je kroz godine svog postojanja i razvoja širio i razvijao nacionalnu i slovensku misao u naprednom i demokratskom duhu (8).

Razvoj gimnastike i fizičke kulture u Srbiji bio je usko povezan sa pokretima koji su nastali u XIX veku. U odnosu na sokolstvo drugih slovenskih naroda, srpsko sokolstvo se pojavilo i počelo razvijati sa specifičnostima koje su bile nametnute društveno-političkim i kulturnim prilikama ali i okolnostima u kojima je živeo srpski narod. To je donekle i bio jedan od uslova za njegovu pojavu i razvoj uopšte. „Prvo društvo za gimnastiku i borenja u Nišu bilo je podružnica Viteškog društva „Dušan Silni“ iz Beograda, osnovanog 1897. godine. Zaslugom prvog srpskog učitelja gimnastike i borenja Koste Jovanovića, ova podružnica je počela s radom i prvu manifestaciju održala 19. jula 1897. godine, pa se ta godina i smatra godinom osnivanja“. (9-11).

Slika 5. U sokolskoj uniformi 1927. godine.

„Vežbaonica, neka vrsta prve niške fiskulturne sale, nalazila se u staroj Osnovnoj školi kod Saborne crkve. Ovo gimnastičko društvo je već 1905. godine počelo da daje časove gimnastike učenicima osnovne škole“ (10:537). Viteško društvo „Dušan Silni“, primalo je u članstvo sve građane Niša koji su ispunjavali određene uslove. Godine 1907. društvo je promenilo ime u „Gimnastičko društvo Soko“. Ovo društvo kasnije menja ime u „Sokolsko društvo Niš“ i nastavlja uspešno da radi do početka Drugog svetskog rata (7).

Dr Đorđe Mihailović bio je izabran za lekara „Sokolskog društva Niš“ 1927. godine. Te godine bio je otvoren i osvećen Sokolski dom u Nišu. Svečanosti je prisustvovao i kralj Aleksandar Karađorđević. Politika je objavila da je kralj prilikom boravka u Nišu posetio i Oficirski dom u pratnji generala Pere Živkovića, posle proslave u Sokolskom domu i posete Niškoj Banji. Tom prilikom, kralj Aleksandar je održao i svečani govor povodom otvaranja i osvećenja spomenika Stevanu Sindeliću i njegovim borcima na Čegru (11).

Dr Đorđe Mihailović je bio jedan od uglednijih i poštovanijih članova Sokolskog društva u Nišu. Godine 1938. predvodio je niške sokole na Svesokolskom sletu u Pragu. To su bile javne manifestacije prikaza sokolskog rada i napretka. Za svo vreme rada u sokolstvu širio je ideju zdravog tela i zdravog duha među sokolskom omladinom. Redovno je učestvovao u akcijama sokola kada su odlazili na Đurđevdanski uranak i odlazak po badnjak na Badnji dan. Učestvovao je na predavanjima o mentalnoj i fizičkoj higijeni u sokolskim društvima. U to vreme je važio za uglednog i uvaženog lekara, što dakazuju i čestitke viđenijih ljudi toga vremena. Materijalno je pomagao delovanje Sokolskog društva, a svoju violinu darovao je mlađim sokolima. O sokolskom radu dr Đoke Mihailovića, govorilo se samo u superlativu. On nije bio samo lekar u Sokolskom društvu. Pomagao je svojim sokolima uvek kada je bilo

potrebe i nije mario za svoje slobodno vreme. Po prirodi je bio blag čovek, pa je to prenosio i na svoje bolesnike. Umeo je da im priđe i ohrabri, bude uvek od pomoći kad je potreban. Kao dugogodišnji član Srpskog društva Crvenog krsta, bio je u sastavu nadzornog odbora Crvenog krsta, niške podružnice, u periodu 1940/41. godine. Za vreme Drugog svetskog rata radio je u Nišu. Posle rata, 1946. Godine, bio je raspoređen za lekara u Blacu. Penzionisan je 1955. godine, nakon višegodišnje misije jednog lekara, čuvara narodnog zdravlja.

Zaključak

Dr Dr Đorđe Mihailović je kao medicinar, a kasnije i kao lekar, dao doprinos u radu srpske ratne medicine. Kao član Srpskog lekarskog društva i Srpskog društva Crvenog krsta učestvovao je u razvoju srpskog zdravstva u Moravskoj banovini između dva svetska rata, posebno u gradu Nišu. Svojim zalaganjem ostavio je nemerljiv doprinos u promociji zdravstvene zaštite i zdravog načina života, kako civilnih tako i vojnih i sokolskih bolesnika. Kao lekar u Sokolskom društvu „Niš“ borio se za duhovno i telesno jačanje svakog pojedinog člana. Bio je veoma poštovan, ne samo od strane svih sokola nego i od kolega, znamenitih Nišlija. Gajio je veliku ljubav i predanost prema svom radu. Kao dobar i iskusan lekar, muzički i likovno nadaren, ostavio je tragove i plemenita dela na svim svojim putevima. Ljubav prema medicini i sportski duh ostavio je u nasleđe svojim sinovima, unucima i prauucima. Za svoj pregoran rad više puta je nagrađen i pohvaljen. Humanitarno žensko društvo „Srpska majka“ dodelilo je 1931. godine dr Đorđu Mihailoviću specijalnu „Zahvalnicu“ za požrtvovanu brigu u lečenju i materijalnoj pomoći u izdržavanju male dece u Nišu i okolini. Dr Đorđe Mihailović je nosilac „Ordena Karađorđeve zvezde“ i „Ordena Jugoslovenske krune, četvrtog reda“, koja mu je dodeljena 1937. Godine od strane Njegovog veličanstva prestolonaslednika Petra II Karađorđevića. Počeo je kao medicinar i lekarski pomoćnik. Napredovao je i u vojnim rezervnim činovima: redov, poručnik, kapetan II klase, kapetan I klase i na kraju major.

Ceo svoj životni vek praktično je posvetio lekarskoj profesiji. Humanost, požrtvovanost i visoka profesionalnost krasili su ovog lekara u bogatoj lekarskoj karijeri. Njegova lekarska misija u ratu i miru zaslužuje svoje mesto u istoriji niškog vojnog i civilnog zdravstva. Dr Đorđe Đoka Mihailović ostaće upamćen kao veliki civilni lekar, vojni i sokolski lekar, dobrotnor, čovek plemenitog i sportskog duha. Ova kraća biografija, na izvestan način, napisana je u znak zahvalnosti i poštovanja. Posvećena lekaru koji je sledio svoj humani poziv celog života.³

³ Fotografije u tekstu redni broj 2 i 3 autori su dobili od Aleksandra Dinčića istoričara iz Niša, a sve ostale od porodice Mihailović iz Niša.

Literatura

1. Vojni arhiv Ministarstva odbrane Republike Srbije. Beograd: Dosije personalnih podataka oficira Kraljevine Jugoslavje. Sanitetski brigadni đeneral dr Mihailo V. Petrović, oficirski karton, kutija 1349, red. br. 525.
2. Đenić N, Ćirić S, Popović – Filipović S. Povodom 130 godina postojanja Vojne bolnice u Nišu: januar 1878 – januar 2008. Beograd: Istorija medicine. Vojnosanitetski pregled 2008; 65(1): 69.
3. Nikolić L. Srbijo, majko i maćeho. Čajetina: Biblioteka Ljubiša R. Đenić; 2010.
4. Pavlović M, Antić Č. Vojna bolnica u Nišu. Niš: Direkcija za izdavačku i bibliotečku – informacionu delatnost; 2010: 6, 33.
5. Vojni arhiv Ministarstva odbrane republike Srbije. Beograd: Dosije personalnih podataka oficira Kraljevine Jugoslavje. Rezervni major dr Đorđe N. Mihailović, oficirski karton, fascikla K-1035, red. br. 402.
6. Popović – Filipović S. Srpski potporni fond u Srbiji i sa srbima u Prvom svetskom ratu i posleratnom periodu, 800 godina srpske medicine, Sokolski zbornik. Beograd: SLD i Infinitas; 2012.
7. Savić Z. Sokolstvo i moravska sokolska župa Niš (1920–1941). Niš: Univerzitetska biblioteka Nikola Tesla i Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja u Nišu; 2012.
8. Bogunović D. Sokolske reči dr Laze Popovića. Zagreb: I i II deo; 1925.
9. Ilić M. Gimnastika u Nišu 1897–1997. Niš: Gimnastički klub; 1998: 11.
10. Istorija Niša II. Niš: Gradina, Prosveta; 1984: 537.
11. Savić Z. Sokolstvo u Srbiji 1904 – 1941 [disertacija]. Niš: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja; 2004.

THE HISTORICAL APPROACH TO STUDY OF LIFE AND WORK OF MAJOR DR ĐORĐE MIHAILOVIĆ

Zvezdan Savić, Slavica Popović-Filipović

Dr Đorđe Mihailović (1892-1974) was born in the 19th century, but lived in the 20th century. He completed primary school and high school in his native Niš, and enrolled in Medical School in Vienna. At the start of the First Balkan War, he interrupted his medical studies and volunteered to the Serbian Army, where he was posted to the regular Morava Military Hospital in Niš. He worked in the same hospital during the First World War as a medical assistant, under the leadership of Dr Vladimir Stanojević. He followed the Hospital in the Great Retreat through Albania, and landed in Corfu. Thereafter, Đorđe Mihailović was ordered by the Serbian Medical Corps to accompany the Serbian soldiers to Tunisia for rehabilitation. There, the Serbian doctors and medical assistants worked in the French run hospitals for the Serbian soldiers. Đorđe Mihailović spent almost three years in Tunisia. After the War he returned to Vienna where he completed his medical studies, and specialized in pediatrics and anesthesiology. He returned to Niš and worked as a fully qualified physician in Moravska Banovina, "Sokolsko društvo Niš", and in Blace after the Second World War. He was awarded several medals and orders. The city of Niš and the whole region remembers Dr Đorđe Mihailović as a popular physician and a great philanthropist. *Acta Medica Medianae* 2014;53(2):57-62.

Key words: *physician, mentor, life, work, humanist, contribution*